

**National Library of Thailand
Bangkok, 2002**

All rights reserved.

**No part of this CD may be reproduced,
stored in a retrieval system or transmitted in any form
or by any means, without prior permission from
the National Library of Thailand**

หอสมุดแห่งชาติ ขอสงวนสิทธิ์

ห้ามมิให้ผู้ใดนำส่วนหนึ่งส่วนใด หรือตอนหนึ่งตอนใด ที่ปรากฏอยู่ใน CD นี้

ไปทำการคัดลอก หรือวิธีการอื่นใดเพื่อจำหน่าย จ่ายแจก

ก่อนได้รับอนุญาต

เรื่อง

อภินิหารการประจักษ์

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ

พระองค์เจ้า อรุณวดี

โปรดให้พิมพ์เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๖

พ.ศ. ๒๔๖๖

๒๔๖๖

เรื่อง

อภินิหารการประจักษ์

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ

พระองค์เจ้า อรุณวดี

โปรดให้พิมพ์เมื่อปี รชก ๒๔๖๖

พ.ศ. ๒๔๖๖

รู้ใจเธอไว้ใจ, ทั่วทุกใจให้ปทุมไว
จิรัฏฐายิกโนต, โสธะธะโนตลพพา
จงให้สัจจะแล้วไม่ไวคไม่สัทท
ปมตทกอปัททหสมยจงให้สัจจะ
ยัณหาท รอดความสวสส จงมแก้ทาพ
ทุกเมื่อเทอญ

๑๑๑๑

๑ สารบัญเรื่องต้น บอก แฉก

เคมีแรกผนวชแฉก กลาวชี้

จนถึงท่านจุติแฉก ภาพเคลื่อนไหว

จรรจากพิภพนี้ ย่อมล้วนอัศจรรย์

๑ ราชประวัติเรื่องต้น จักแฉก

แต่เหล่ากมลแฉก ทวหา

ทาจิตรที่เคลือบแฉก ทรงทอ

คุณท่านเหมือนตรงหน้า แต่ผู้ ยินฟัง

๑ เริ่ม ความ แรก ทรง ผนวช ตั้ง ได้ ทราบ มา ดังนี้
เมื่อ พุทธศาสนากาล ต่อกัน แล้ว นั้น โดย ปี ได้ ๒๓๖๘ พรรษา
จุลศักราช ที่ ดังเกิด ใช้ มา ใน ประเทศ นี้ เป็น ปี ที่ ๑๑๘๖ ปี
วชิระ ๓๖๖ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
เสด็จ ออกทรง ผนวช ประทับ แรม อยู่ใน วัด มหาธาตุฯ ตาม
วัน ทรง ปฏิบัติ อนุชฌายะวัตร ตาม ควร แก่ วินัย นิยม
แล้ว จึง เสด็จ ขึ้น ไป จำพรรษา ณ วัด สัมมอราย ครั้น
ได้ ทรง ทราบ ว่า วัตร สัมณะ นั้น มาก มืด มุ่น วาย ไป ด้วย
สัมโมหะ วิหาร เหมือน กับ ยืม จมูก ท่าน มา หายใจ
จะ พลุ จา อันใด ก็ เป็น แต่ อย่าง คติ เช่น อาจณ กับ บิคา ว่า
ท่าน ผู้ใหญ่ เคย ทำ อย่าง นี้ ไม่ แฉ่ แต่ง ชี เหตุ ออก
มา ให้ เห็น จริง ได้ ถือ แต่ วัตร ของ คน นั้น คน นั้น คือ ไป
มิ ได้ รู้ ว่า ผิด แด ชอบ ไม่ เป็น ที่ คึง แห่ง บัญญา ทรง
สังเวช เหมื่อย หน่าย ขึ้น มา ด้วย เหตุ ฉนั้น จึง ได้ เสด็จ
กลับ ลง มา ประทับ อยู่ ที่ วัด มหาธาตุฯ ปรากฏว่า ทรง
เล่าเรียน พระพุทธวจนะ พระไตรปิฎก ครั้น ทรง ได้ ถาโม
ศึกษา ถึง ข้อ ปฏิบัติ ต่าง ๆ ที่ ได้ มี มา แต่โบราณ ก็ ได้

ทราบว่า คำสอน ของ วงษ์ นั้น ชันทราน มาแต่กรุงเก่าแล้ว
กับได้ทรง เห็น อาจารย์วิบัติ ของ ดัมนะ เหล่านั้น ไม่
นำมาซึ่ง ความ เต็มได้ จึงได้ทรง พระบรมราชดำริ
พระไทย ด้วยการ คำสอน คือ วงษ์ บรรพชาอุปสมบท
เห็นว่า เปน ของ มีราก อัน น่าดู ไม่มีมด ที่จะ เปน ที่
ค้ำแห่ง ความ เต็มได้ สดุด พระไทยในการที่ ทรงเพ็ค
เปน บรรพชิต เห็น ว่า เปน อัน หลอกลวง เขา เดียง ดูไม่
สมควร ครั้น เวลา กลางวัน ๆ หนึ่ง เสด็จ เข้าไปบรรทม
กลางวันใน อุโบสถ วัด มหาธาตุ ทรง ตั้ง ธรรม กิริยา
ธิฐาน บูชา แต่ คำสอน รัช เทพยดา ด้วย รูป เทียน มาตา
ทั้ง สี่ทิศ แปด ทิศ ว่า ข้าพเจ้า น อุตศี ต่อ พระ ผู้มี พระ
ภาคย์ ออก บวช ด้วย ความ เชื่อ ความ เต็มได้ มิ
ได้เพ่ง ต่อ อามิส สิ่ง หนึ่ง สิ่งใด มี ถาภ ยศ ความ สรร
เสริญ เปน คั้น ถ้า วงษ์ บรรพชา อุปสมบท ที่ เอง มา
แต่พระ สุกตทศพล ยังมี เหลือ อยู่ ณ พระ ทศโคทศีโค
ขอให้ได้ ประดับ หรือ ได้ ยืน ข้าง ให้ ได้ ใน ตาม วน เจ็ดวัน
ถ้า ไม่ เปน ดัง นั้น ข้าพเจ้า ก็ จะ เข้าใจ ว่า คำสอน วงษ์ นั้น

ขึ้นแล้ว ก็จะได้เป็น ชาวาคไปรักษาศีล ทำศีลแปด
 ตามควร ครั้นล่วงไปประมาณ สองวัน ฤๅ สาม วัน
 ครั้นนั้น พระรามัญเถระ องค์หนึ่ง เป็นผู้ฉลาด ใน
 วินัย รุกข วจนะ จำแนกใน อภิธรรมจักษณวิธี มา
 กล่าวคำสอนวาทะแสดง ให้เกิด ความ เต็มใจ ท่าน
 จึงได้รับ เอาวินัยวาทะ นั้นได้ เป็น ข้อปฏิบัติ ดีมา
 ใน ธรรมยุติกนิกาย ใน คักราช ๑๑๘๗ ปีระกา สัมภักต
 แล้วเสด็จ มาอยู่ ณ ที่นั้น ทรง เสด็จ เรียน ศึกษา พุทธ วจนะ
 ปริยัติ ธรรม แดก ฉาน จน เห็น ว่า ดั้น วิชา ที่ อาจารย์
 จะพึงแสดง แล้ว แต่นั้น ทรง สนทนาที่ ดั่ง สอน กุฎ
 บุตร ผู้มี ศรัทธา ให้ เสด็จ เรียน ศึกษา ทั้ง กถาวัน แด กถาวัน
 คัมมิได้ ย่อ หย่อน ทรง สอน ใน ข้อวินัยวัตร แด สุตัน
 ติระปฏิบัติ ต่าง ๆ ให้ สัม พันธ์ กับ ธรรมวินัย เป็น นหิ ศ
 จรรย์ ครั้น นั้น กุฎบุตร ที่มี ศรัทธา ก็ เกิด ความ เต็ม
 ใจ เข้ามา บรรพชา ประพฤติตาม มั่น เป็น ทนาย องค์ ครั้น
 คักราช ๑๑๘๗ ปี ฤๅ เอก ศก ทรง พระ ดำริ ที่ เห็น ว่า ใน ที่ นั้น
 ไม่เป็น ที่ สบาย เพราะ เจ็บ ปน ระคน ไป ด้วย อดรช

ไม่เป็น ที่ควร จะ ประพฤติ พรหมจรรย์ จึงเสด็จ กลับ
 ขึ้นไป ยาวัด ส้มอ ราย ทั้ง คณะ นิภายให้บรรพชา
 อุปสมบท แก่ กุณบุตร ที่มี ศรัทธา ตั้งเคราะห์ที่ แก่
 คุฤหัญฐ ด้วย ชวรม ถาณนุสาธโนวาท ใน ชวรม ส่วน กาด
 ประดิษฐาน ชวรมยุติ นิภายให้รุ่ง เรือง แพร่ กระจาย ขึ้น ใน
 ครั้ง นั้น ภิกษุสงฆ์ ใน ภายใน พรพชา ตามสืบ หย่อน
 บ้าง ตามสืบ เคษ บ้าง โดย ชุกชุม ครั้น อยู่ มา ทรง ปรา
 รม ด้ ด้วย เรือง สืบมา ว่า การ ที่ ทำ ทุกวัน นั้น ก็ เป็นการ
 หยาบไม่มัน คง ไม่ ดำเร็จ ด้วย อำนาจ สฆ์ เป็น
 การ เนื่อง ด้วย ขราวดาไป คน ทุกวัน ก็ ไม่มี ใคร รู้ สืบมา
 ถักชน โดย พิศดาร ทำเอา ตาม ถักธิดาจารย์ ที่ คน ได้
 เห็น มา ทรง รังเกียจ ดังนี้ จึง ให้ ชุติ ก้อน ศิลา นิมิตร ใน
 วัด ส้มอ รายนั่น ชน ดู ก็ เห็น ว่า เด็ก ไม่ ควร จะ เป็น
 นิมิตร ได้ ทรง สั่ง เวช สัตต พระไทย ด้วย สืบมา พิบัตี จึง
 สืบ หา สงฆ์ บริพัทธ์ ที่ อุปสมบท มา แต่ โบราณ สืบมา ที่
 เขา เจ้า ว่า เป็น ของ พระอรหันตผู้ใด ๑๘ รูป มา เป็น
 คน ปรก การก สงฆ์ ให้ อุปสมบท ถวมน้ำ อีก ครั้ง

หนึ่งในสี่มานำวัดส้มทราย เมื่อ ศักราช ๑๑๖๒
๑๑๖๒ ปีชานโทศก อีกครั้งหนึ่ง

๑ ในปีชานนั้น ตั้งให้ขุนอินทรวินิจ เจ้ากรมช่าง
หล่อ ทำหุ่นพระพุทธรูป หน้าตัก ศอก เศษ ห่อหุ้มองค์
หนึ่ง จำหัดพระนามว่า พระสัมพุทธพรรณี ครั้น
เมื่อปีเถาะหน้ามาก ศักราช ๑๑๖๓ ได้ไปรับพระเจดีย์
ห่อด้วยทองเหลือง มาจากวัด ศาตปุณ องค์หนึ่ง แล้ว
รับตั้งให้ขุนอินทรวินิจ เอาเงินหล่อสร้อยลง ถึง
ประมาณ ศอกเศษ ที่ตำหนักเก่าวัดมหาธาตุ ครั้น
ฤกษ์ได้ตั้งไปนมัสการ พระปฐมเจดีย์ พระสงฆ์
ได้ความเสด็จไปด้วยหลายรูป ครั้นเวลาค่ำเสด็จขึ้น
ไป สวดมนต์บนถาดพระ ครั้นสวดจบแล้วจึงทรง
อธิฐาน ด้วยภาษา มคธ ความว่า ที่เจดีย์สถานนี้
ข้าพเจ้า มีความเชื่อ ความเลื่อมใสว่า คงเป็นของ
เก่าโดยแท้ ในเขตรแดนสยามนี้ ไม่มีที่ไหนที่จะเป็น
ของโบราณ ยิ่งขึ้นไปกว่าองค์นี้ไม่มีแล้ว เพราะตลอด
ถายนั้น ก็ประหลาด ผิดกัน กับของทุกวันนี้ จนคน

๗
เห็น เราไม่รู้จากว่า พระเจดีย์ อีก ประการ หนึ่ง ผู้ที่ เรา
ได้ ก่อ สร้าง ดังได้ เห็น จะได้ ประโยชน์ วัตถุ ของ ประณตอุสม
ที่ ที่ ควร จะ เชื้อ จะ เลื่อนได้ เรา จึง บริจาค ทรัพย์
เป็น อัน มาก ก่อ สร้าง ดังได้ ให้ เป็น ของ ดาววัดใหญ่ นั้น
คง คง อยู่ ดั้น กาล นาน ถ้า พระ ราช ราช พระ ผู้มี พระ
ภักย์ หาก จะ ยัง ประดิษฐาน เหลือ อยู่ ใน โลก ก็ คง จะ
มี อยู่ ใน ที่ เช่น นี้ เป็น แน่ ไม่ สงสัย ถ้า ใน เจดีย์ สถานที่
นี้มี พระ ราช ราช ได้ ภาย ใน ขอ อารักข เทพยดา ผู้
รักษาสงได้ แบ่ง ให้ สัก สอง องค์ จะ เอา ไป บรรลุ ได้ ใน
พระ พุทธรูป ที่ ห่อหุ้ม นั้น องค์ หนึ่ง ใน พระ เจดีย์
เงิน องค์ หนึ่ง ไว้ เป็น ที่ ให้อำนาจ ใน กรุงเทพฯ ๗ ให้
สมควร เพราะ ว่า ใน ที่นี้ เดียว นี้ ก็ เป็น บำเพ็ญ แล้ว
ไม่ควร จะ เป็น ที่ ไป มา บูชา แห่ง มหาชน เป็น อัน มาก ขอ
เทพยเจ้า สงได้ แบ่ง พระ สวรรค์ ราช ราช ให้ สอง องค์ เกิด แล้ว
รับ ตั้ง ให้ มหาบุรุษ เบรียน เอก นาย รัน มหาเด็ก เอา
ผอบ ได้ พา ราช ราช ไป ตั้ง ไว้ ใน โพรง พระ เจดีย์ ด้าน ตะวัน ออก
ครึ่ง เวลามาย จะ เสด็จ กลับ ลง มา ไป เจริญ เอา ผอบ

ดง มาทำได้อะไรไม่ ครั้นกลับมาถึงวัดแล้ว ต้อง
 ไปได้ประมาณ สัก เดือนเศษ พระเนาวรัตน์ องค์ หนึ่ง
 ซึ่ง ทรงสร้างไว้เก่า ยัง ตกค้าง อยู่ใน หอพระวิมมา
 ราชู วันหนึ่งเวลาประมาณ ห้าทุ่มเศษ พระสงฆ์
 เข้าไป สวดมนต์ อยู่ในนั้น สวดไป ได้ ครึ่ง หนึ่ง เห็น
 ค้อนกลม หนึ่ง ตั้ง แดง ถัด หอมเหม็น ค้อน รูป หนึ่ง
 ที่ หอพระพุทธรูป ค้อนนั้น ก็ มากขึ้น ๆ จน พระพุทธรูป
 นั้น แดงแดง เหม็นฉุน นานไป พระสงฆ์ ทั้งปวง ก็
 ตกใจ ตกเข้าไปดู จำค้อนว่าไฟไหม้ ขึ้นในคืนนั้นก็หา
 เห็น อะไรไม่ กลับมานั่ง สวดมนต์ ไปจนจบ ค้อน
 นั้น ก็ จางไป หายไป ครั้น สวดมนต์ จบ แล้ว ออก
 มาค้นดูว่าใคร ลุ่มไฟไว้ ที่ไหน ก็ หาไม่ ครั้น เวลา
 รุ่งขึ้น ไปกราบบังคมทูลให้ ทราบ แล้วจึงลงมาทอด
 พระเนตร พระพุทธรูป จึง เห็น พระธาตุในนั้น มากขึ้น
 กว่าเก่าสอง องค์ จึง รับสั่ง ถามพระสงฆ์ ก็ไม่มีผู้
 ใด ทราบ แล้ว รับสั่ง ถามนายช่างผู้รักษา ฤกษ์ว่า
 ใคร เอาพระธาตุ มาใส่ไว้ในนี้บ้าง นายช่าง กราบทูล

ว่าไม่ทราบ จึง ตง เห็น พร้อม กัน ว่า ของ นั้น ไม่ มี
เจ้า ของ เห็น จะ มา เอง แล้ว แลก กัน กับ ของ ที่ มี
อยู่ใน กาด ทุก วัน นั้น องค์ นั้น เด็ก เท้า พรรณ ผัก กาด
ดี ชาว เหมือน กับ ดอก พิกุล ดี แต่ มี ดี ชาว ดัง ดี ดัง
จุด อยู่ สอง แห่ง ตรง กัน บาง คน เห็น ว่า ตรง กัน นั้น คำ
เข้า ไป เหมือน กระดุก ปลา บาง คน เห็น เป็น แต่ จุด อยู่
อย่าง เดียว พระธาตุ สอง พระ องค์ นั้น เก็บ ไว้ ใน พระ
เจดีย์ สี่ พรรณ ผัก บรรจุ ไว้ ใน พระ สัมพุทธ พรรณ

ครั้น ศักราช ดัง ไป ได้ ๑๓๘๕ ปี มะเสง เบญจศก จะ
เสด็จ ขึ้น ไป ประพาศ เมือง เหนือ นมัสการ เจดีย์ สี่ ถาน
ต่าง ๆ ครั้น ถึง ณ วัน เสาร์ เดือน ๒ ขึ้น ๕ ค่ำ เวลา บ่าย
เสด็จ ออก จาก วัด ส้มอ ราย จะ ขึ้น ไป เมือง พิจิตร พระ
ธรรม วิโรจ ไป ทำ การ ณ องค์ วัด เขา ตุก ข้าง บ้าน ไร่ แวด
เมือง พิจิตร ประทับ แรม ไป ตาม ระยะ ทาง เมื่อ วัน
อังคาร เดือน ๒ ขึ้น ๘ ค่ำ ประทับ อยู่ หาด หน้า วัด มหา
ธาตุ เมือง ไชยนาท เวลา ห้าทุ่ม ได้ ยิน เสียง ร้อง ใหญ่
คล้าย เสียง ช้าง ที่ หนึ่ง ริมฝั่ง ฟาก ข้าง โนน ตรง เรือ

พระที่นั่งประทับ ครั้น เวลา เข้า ถาม ชาว บ้าน เขา ว่า
ข้าง ที่ นี้ ไม่ มี เห็น จะ เป็น จรเข็ใหญ่ มา ชื่น ชม บารมี
ร้อง ถวาย เถียง เปน สำคัญ

ครั้น ณ วันเสาร์ เดือน ๒ แรม ๒ ค่ำ ถึง เมือง พิศณุโลก
ประทับ อยู่ หก วัน บิด ท้อง สมโภช พระชนราช วัน
ที่ เจ็ด เสด็จ ออก จาก เมือง พิศณุโลก ณ วัน พุธ เดือน
๒ แรม ๓ ค่ำ เสด็จ ไป พระแท่น ศิลาอาสน์ กลับ มา ใน เวลา
เย็น ณ วัน พฤหัสบดี เดือน ๒ แรม ๔ ค่ำ เสด็จ ไป วัดพระ
ฝาง ค้าง อยู่ คืน หนึ่ง กลับ มา ใน เวลา เช้า ครั้น ณ
วัน เสาร์ เดือน ๓ ขึ้น ค่ำ ๓ จะ เสด็จ ไป เมือง สวรรคโลก
และ นมัสการ พระแท่น อีก ครั้ง หนึ่ง เวลา ค่ำ ประทับ
ศิวา ตำน แพร มั่น ต้อง คำ ข้าง เข้า เดิน ขึ้น ไป จน
เวลา ค่ำ ประมาณ หก มุ่ คำ รวด ถือ คบ นำ เสด็จ ไป สัก
๕ ค่ำ เสด็จ ใหญ่ มา แอบ อยู่ ณ ข้าง ทาง ห่าง สัก สอง วา
พอ เสด็จ ไป ถึง ตรง นั้น ร้อง ถวาย เถียง ดัง ก้อง ที่ หนึ่ง
แล้ว ก็ หลัด ทาง ไป เวลา สี่ หก มุ่ ถึง เมือง สวรรคโลก
ประทับ อยู่ ณ วัด เข่ง เขา วัน สาม ค่ำ ข้าง เข้า ดุย ข้าม

ถ้าเข้าไปในเมือง ประทับอยู่ในวัดมหาธาตุเมือง
 สวรรคโลก ข้ามน้ำน้อย ห่วง แก่ง หดง กับ แก่ง
 ยาง ลัดต่อกัน น้ำที่นั่นคั้น ดุย ข้ามน้ำน้อย ริน น้ำ
 เป็น ดินทราย แก่ง นั้น เป็น ศิลา ผุด ขวาง ถ้า น้ำ อยู่
 ปลา ก็ไม่มี เป็น ที่ น้ำ คั้น ชาวบ้าน ก็ อืด ยาก คน รัน
 ไป มาก จะ เทียบ ช้อน ปลา อาหาร ก็ไม่มี ประ
 ทับ อยู่ใน วัด มหาธาตุดี ราชตรี เวลา บ่าย วันที่ สอง
 เสด็จไปประพาศ แก่ง หดง ว่า จะ ตรง น้ำ ครั้น ไป ถึง
 ที่ นั้น แล้ว รับ ตั้ง ว่าให้วิ่งเวียนไป ก็ เสด็จ ลง บรรณ
 อยู่ ที่ ร่มไม้ ใกล้ แก่ง หดง ครั้ง นั้น ปลา มา แต่ ไหน
 มาก กว่า มาก เป็น มหาจักรย์ ใน ที่ ใกล้ เสด็จ อยู่ นั้น
 ปลา ตะเพียน ใหญ่ ๆ ผุด กระโดด รัน ตาม กอ ตะไคร้ น้ำ
 แด่ ตาม ริน ค้าง มาก กว่า มาก คน ที่ ตาม เสด็จ ไป นั้น
 จับ ปลา ตะเพียน ร้อย ได้ หาบ ได้ คน ตะ พวง บ้าง คน ตะ
 หาบ บ้าง ไม่ ไคร่ เว้น ตัว เพราะ เป็น คราว อัด คัก
 ที่ ห่วง แก่ง ออก ไป ตาม วา ปลา ทราย แด ปลา อื่น ๆ ที่
 เป็น ปลา ใหญ่ ๆ ผุด พาด ไป มาก กว่า มาก เหมือน

ปลาใน บ่อ สระ เมื่อ ฤดู แสง เป็น มหัศ จรรย์ ชาวบ้าน เหล่า
นั้น ก็ว่าไม่เคย เห็น พวกที่ไป จับ มา ย่าง กิน เป็น เติบียง
ทั่ว ทุก กอง จน กลับ ลง มา ครั้น เสด็จ กลับ เดี๋ยว แล้ว
ปลา นั้น ก็ไม่มี เหมือน แต่ก่อน นี่ เป็น อัศจรรย์ ด้วย
พระ บารมี ธิดา อย่าง หนึ่ง

ครั้น วัน ชัน หก คำ กลับ มา ลง เรือ เจ็ด คำ เวลา
เที่ยง ถึง ท่า รานี้ เดิน ขึ้น ไป เมือง ศุโขทัย ถึง เวลา เย็น
อยู่ ที่นั่น สอง วัน เสด็จ ไป เทียบ ประพาศ พบ แทน ศิดา
แห่ง หนึ่ง อยู่ริม เนิน ปราสาท เขาก่อไว้ เป็น แท่น หัก พัง
ลง มา ตะแคง อยู่ ที่ เหนือ นั้น ชาว เมือง เขา เคารพ
สำคัญ เป็น ศาสดา เจ้า เขามีสวย ส้ม โภช ทุก ปี คน
เดิน กราย ทำ อคาระวะ ก็ไม่ได้ เกิดเจ็บ ไข้ ไม่ สบาย เขา
ห้ามไม่ให้ คน ถ้ำ ถลาย เข้า ไป ใกล้ ทอด พระ เนตร เห็น
เสด็จ ทรง เข้า ไป ที่ แท่น ศิดา นั้น พวก กรรม การ ปาก
สั้น ถัด ใต้ ที่ กราบ ทูล ว่า ที่ นี้ ชลึงก์ เสด็จ ทรง
ยืน ประทับ รับ ตั้ง ว่าอย่า ทำ ใดๆ แล้ว เสด็จ ขึ้น ทรง นั่ง บน
แผ่น ศิดา รับ ตั้ง ว่า อยู่ ทำไม ถวาย ปา ไป อยู่

บางกอก ด้วย กัน จะได้ พังเทศน์ จำศีล ครั้น เห็น
 เลียบสบายอยู่ เมื่อ จะ เสด็จ กลับ ก็ รับ สั่ง ให้ ชลอม
 ก่อเป็น แท่นไว้ ที่ ใต้ ต้น มะขาม วัด สโม ราย กับ เสด็จ
 ศีดา ที่ จาตุร เป็น หนึ่ง ชื่อ เรมร ที่ อยู่ ใน วัด พระ ศรี
 รัตน ศาสตร์ ราม นั้น เสด็จ มา คราว เดียว กับ แท่น ศีดา
 ถึง เสด็จ ศีดา ที่ เสด็จ มา นั้น คิด ดู ก็ เป็น อัศจรรย์ ดู
 เหมือน เทพย เจ้า ใน เมือง นั้น จะ บันดาล ดัง จะ ทูต ว่า นาน
 ไป ท่าน จะได้ เป็น พระ เจ้า แผ่น ดิน ใหญ่ มี พระ เกียรติ
 ยศ เกียรติคุณ เช่น พระ บาริ กมร แดง อัด ศรี สุริย พงษ ราม
 มหา ธรรม ราชา ราช ซึ่ง เป็น เอก ราช ใน เมือง ศรี สันหา
 โดย ดัง มี ใน จดหมาย ใน เสด็จ ศีดา นั้น เพราะ เมื่อ เสด็จ
 ไป ประทับ อยู่ ใน เมือง นั้น รับ สั่ง ว่า มา ถึง เมือง น
 สบาย พระ ไทย นี้ ดู เหมือน เมือง ที่ เคย เสด็จ อยู่ มา
 แต่ ก่อน ที่ เคย ครั้น เวลานั้น ดั่ง คน ทรง พระ สบิณ ไป
 ว่า ชาว เมือง นั้น ทง ไพร ทง ผู้ มี บรรดา ศักดิ์ มา เฝ้า มาก
 ทูล เชิญ เสด็จ ให้ ประทับ อยู่ ใน เมือง นั้น นาน ๆ เสด็จ ศีดา
 คิด ดู เหมือน เทพย ใด จะ บรรดา ให้ เสด็จ มา เพราะ ไม่

สามารถ จะ ทดด้วย วาจา ให้ทราบ ได้ จึง บิน ตาด เป็น
 ปริยาย ให้ นำ มา เพื่อ จะ ให้ รู้ ความ เพราะ ใน เรื่อง หนังสือ
 ดื้อ ใน เส้า ศีตา นั้น ถูก ต้อง กับ รัชกาล ที่ เป็น ไป นี้ โดย
 มาก อัน นี้ เป็น การ คัด ตะเน ครั้น ณ วัน อาทิตย
 เดือน ๓ ขึ้น ๘ ค่ำ ถัด บัง ลง มา ทำ งาน ถึง เรือ ถัด บัง
 มา เมือง พิษณุ ณ วัน พฤหัส ขึ้น ๑๓ ค่ำ เดือน ๓ ถึง
 บ้าน กะมัง ประทับ อยู่ ที่ นั้น ดี วัน ทำ การ ถอด วัด เขา
 ถก ข้าง ครั้น เสร็จ การ ที่ นั้น แล้ว ถึง ณ วัน จันทร์
 เดือน ๓ แรม ๒ ค่ำ เสด็จ ไป เมือง กำแพงเพชร หยุด ประทับ
 เสด็จ ไกร ถึง ณ วัน เสาร์ เดือน ๓ แรม ๗ ค่ำ ประทับ เมือง
 ไทรคิ่ง นมัสการ พระ มหาธาตุ ตาด เอน แปร ค่ำ ถึง
 เมือง กำแพงเพชร ประทับ ทอด พระ เนตร ที่ นั้น สัม
 ภาครี ณ วัน อังคาร เดือน ๓ แรม ๑๑ ค่ำ ถัด จาก เมือง
 กำแพงเพชร มา ณ บัง บาง พุดทรา วัน สิบสี่ ค่ำ ถึง นคร
 สวรรค์ ณ วัน อาทิตย เดือน ๔ ขึ้น ๕ ค่ำ ถึง กุ้ง ตำภา
 ณ วัน ขึ้น ๓ ค่ำ เสด็จ ถึง กรุงเทพฯ ครั้น ถึง ศักราช
 ๑๑๙๘ ปี ๖๖๖ อัฐศก ณ วัน พุธ เดือน ๒ ขึ้น ๕ ค่ำ เวลา

๓ โมง ๘ นาที ได้ตั้งตง มาประทับ อยู่วัด บวร นิเวศ
 วันนั้น พวก ที่ มารับ ได้ตั้งคู่ แท้ แล เห็น พระ ธาปิตย
 ๕ ฐาน ต้อง คงจน เวลา ส่วน โมง เย็น เป็น อัครวรย แต่คง
 เหตุ ว่า ท่าน นั้น ก็จะได้เป็น พระเจ้า แผ่นดิน องค์ หนึ่ง
 เคารพต้อง รอง ลำดับ แผ่นดิน พระ หนึ่ง เกดนั้น ต่อไป ครั้น
 อยู่มาทรง พระ ปราบปราม รังเกียจ ด้วย สำนาคบ เกี้ยวว่า ที่
 สำน มุขมุก แต่ มุขเดียว ไม่ชอบบท จึง ทูลขอ ที่ เสียด
 ใหม่ ทั้ง สำน มุข ยัก ขยาย ออกไป เท่า แนวส่ง ไสย โดย
 รอบ แล้ว ชำระ ถอน สำน มุขมุก อยู่หลาย วัน ได้นำ
 ฉันทะ ทำกัน แต่ พระ ใน วัด เป็น การ เงียบ ๆ ครั้น ถ่วง ไป
 สัก ปีเศษ ใน เดือน ยี่ เป็ด ระกา ทูลขอ ให้ เชิญ พระ
 ชินศรี ออก จาก มุข คำน ๓ วัน ตก มาประดิษฐาน ไว้ ใน
 พระ อุโบสถ คำน ๓ วัน ออก คำน ใน มุข นั้น เชิญ พระ
 พุทธ ไสยาคัน ไม่ไว้ แทน แต่นั้น ทรง พระ ทน บำรุง ตั้ง
 ถอน บริลัษ ๓ ฤทธิ ฐบรรพต ให้ เจริญ ยิ่ง ขึ้นไป ด้วย
 ข้อ ปฏิบัติ ต่าง ๆ ที่ สมนคร แก่ ธรรมวินัย ครั้น นั้น
 กุลบุตร เกิด ความ เลื่อมใส พากัน มา บวช เรือน มาก ภาย

ในพรรษาถัดมา พระสังฆเจ้าพรรษา ๑๕๐ เป็น อย่าง มาก
 ๓๓๐ เป็น อย่าง น้อย คลอด มา จน ถึง ปีระกา ครั้นเมื่อ
 ศักราช ๑๒๐๙ ปีมะแม นพศก ตั้ง บวชศีลานิมิตร ไป เมือง
 จันทบุรี เข้ามา ทรงปรารพ จะ ศิษนิมิตร สมมติดีมา
 ที่ วัด บรมนิเวศ จึงให้นำฉันทะพระ ที่ ควร แก่ ฉันทะ
 ให้ หมด ทุก อาราม แล้ว บรรดาพระ ที่ บวชใน ณ ที่
 ดีมา ทุก อาราม ให้มาประชุม กัน เป็น สังฆกรรมใหญ่
 รับตั้งว่า สมมติดีมา วัด บรมนิเวศ แล้ว กลับ มา สม
 มติดีมา วัดเราเสีย ใหม่ รยาย ออก ไป ให้ โต ให้ควร แก่
 สังฆกรรมได้ ทั้งในโบสถ์นอกโบสถ์ ด้าน หน้าเขา
 ด้าน จันทน์ เป็น นิมิตร ด้าน หลัง เขาเต่า ศิลาปักเป็น
 นิมิตร ให้มีสถูปฐาน ตั้ง ตะโพน ครั้นถึง ณ วันศุกร์
 เดือน ๑๑ ขึ้น ๑๓ ค่ำ จึงได้นำฉันทะ ประชุม พระ สังฆ
 สมมติดีมา วัด บรมนิเวศ ครั้นเสร็จ แล้ว กลับ มา ประ
 ชุม กัน สมมติดีมา วัด บรมนิเวศ อีกคราวหนึ่ง พอ พระ
 สังฆ ประชุม พร้อม ทำสังฆกรรมอยู่ เวลานั้น ฝน
 ตก ลง มาใหญ่ น้ำฝนได้ถึง ๓๕๐ เซ็น ที่ไทย สมมติ

เรียก ว่า ทำหนึ่ง เป็น อัจฉริยะ เมื่อ สมนิติ ดี มา
 เสร็จ แล้ว เห็น น้ำ ฝน นั้น ของ ช้าง ท่วม ถึง เสา กำแพง
 แก้ว แต่ วัดบวรนิเวศ นั้น ทำสำเร็จไม่ ต้องกลับ
 ออกไป สมนิติ อีก ครั้ง หนึ่ง เพราะ พระพอก หนึ่ง นำ
 ฉันทะ มา ทาง น้ำ ด้วย เรือ รับ ตั้ง ว่า ณ ะ ถง ถึง
 ณะ ที่ ดี มา แล้ว ย่อม ระวัง ไป ให้ น้ำ วน วน เสีย ใหม่
 ไป ทาง บก ได้ ไป สมนิติ กัน อี คราว หนึ่ง ต่อ
 เวลา ๑๐๐ วัน นี้ ก็ ชอบ กล ด้วย วัด บวร นิเวศ
 เป็น วัด ขึ้น ควร จะ สมนิติ ต่อ ภาย หมด วัด บวร
 นิเวศ เป็น วัด เดิม ควร สมนิติ ก่อน เหตุ ด้ง นั้น จึง
 บัน คัด เป็น นี้ ว่า ด้วย เรื่อง สมนิติ ดี มา ต่อ ไป
 เป็น เรื่อง ฝรั่ง ดัง กา มี ได้ ๑๐๐ ๑ ความ ดัง ะ เป ว่า
 ครั้ง แรก พระปลัด สิบ เป็น ผู้ใหญ่ คุม เครื่อง ราช
 มรณาการ ออกไป มุขา พระ ทันตะราคุ ณ เมือง
 ดัง กา กลับ เข้า มา พา พระสังฆ ๑๐๐ ๑ แด ๑๐๐ ๑
 ชาว ดัง กา เข้า มา มาก แต่ ได้ ด้ง ๑๐๐ ๑ ๑ มี พระ

ราชบุ เป็น ต้น มา ถวายใน แผ่นดิน พระบาทสมเด็จพระ
 พระที่นั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว มีความชอบ ถัดมา ได้เป็น
 พระสมุทมนู ครั้ง ที่ สอง พระอมรารักษ์ ชิด ยังเป็น
 รัชอยู่ ออกไป กับ พระสมุทมนู มีความชอบในลังกา
 พระสงฆ์ เมศกุหวัฐ ราชว ด็จการโกไร สรรเสริญ มาก
 ว่า เป็น พุทธบุตร ผู้ฉลาด ใน ขรรณวินัย ครั้ง ที่ สาม พระ
 อโน มมนุ ออกไป ราชว ด็จกา กถาว โทษ บอก เข้า
 มาเป็น ความผิด ว่า เป็น คนใจ ค่อน หงุด หงิด ไม่เห็น
 แก่ราการ เขา จะ ฝาก ของ ราช บรรณา การ ถวาย
 เข้า มา ก็ จัด หา ไม่ ทน ความ พิศดาร ต่าง ๆ นั้น มี
 แจ้ง ที่ พระตำหนักโสภณ เป็น เจ้า พนักงาน ครั้น กาล
 นั้น ถวาย ไป ๆ ได้ ๓๔ ปีเศษ ถึง ณ วัน ๕ ขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๕
 มีกุน แต่ ยัง อยู่ใน โทศก ศักราช ยัง เป็น ๓๒๓๒ เวลา
 เข้า ต้อง โมงเศษ ท่าน อรรคมหาเสนาบดี ให้ นำ เชิญ
 เสด็จ ไป เสด็จ ราช สมบัติ เสด็จ ไป ประทับ อยู่ใน วัด
 พระ ศรีรัตน คาสคาราม เวลา คำเจ้า ต่าง กรณ แด พระ
 องค์ เจ้า ผู้ใหญ่ ผู้ น้อย ทำ ดัจจกิริยา สำนาค ถวาย

คอ หน้าพระแก้ว แดพระสงฆ์ราชาคน ผู้ใหญ่ประชุม
 กัน ๓๐ รูป เสร็จแล้ว ณ วัน ๖ ขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๕ เวลาห้า
 หกโมง ทรงถามนวย คอ หน้า พระราชาคน ถานา นุกรม
 มาเรียน ที่เปน ศิษย์ หลวงเดิม ๓๐ รูป ประชุมกัน
 แล้ว ๆ เสด็จเข้าไป ประทับ อยู่ ณ พลับพลา ทรง นาคตั้ง
 ศุภรัตน์ เวลาเช้า เสด็จ ออก ทรง ประเคน พระสงฆ์
 ใน พระ อุโบสถ วัด พระ ศรีรัตนคำสัตตาราม กิต กาด ที่
 ได้ เสด็จ อยู่ใน วัด บวรนิเวศวิหาร ๑๕ ปี กับ ๑๖ วัน
 หนึ่ง ถ้าจะ กระ จาย เปน โมง วัน ได้ ๕๑๖ กับ ๒๒ โมง
 ด้วย ประการ ดังนี้ เมื่อ ถึง วัดราชบูรณ มืดก่ำวัน ๕
 ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ เวลา ย่ำรุ่ง แล้ว ถ้ามขาด ทำการ
 พระราชพิธีบรมราชาภิ ศกณวัน ๖ แรม ๑ ค่ำ เดือน ๖ เวลา
 เข้า ทรง ตั้ง พระราชาคน รุน นาง ข้าราชการ คอไป จึง
 ได้ พระราชทาน นาม วัด สมอราย ชื่อ วัด ราชธานี
 วิหาร เพราะ เปน ที่ ได้ เคย เสด็จ สถิตย์ ดำรง แต่
 ก่อน มา หนึ่ง ชื่อ พระปฐมเจดีย์ นั้น ก็ เปน ที่ ได้
 ทรง พระราช ศรีรักษา ได้ มาก มา แต่ ใน กาด ปาง กั้น

จน ถึง เมื่อได้ พระบรมราชา เป็น พระเวร เหตุ ครั้น เมื่อ
ถึง ปี ๕๓๕ เดือน อ้าย จึงได้ มี พระบรมราชโองการให้
กรมหมื่นบวรวิชัยสุนทร ออกไป ถวายอย่าง รูป
พระประทุมเจดีย์ ทรง เก้า เข้า มา ถวาย ไปวัดให้
สมเด็จพระ องค์ใหญ่ ออกไป ทะการ ที่สร้าง พระประ
ทุมเจดีย์ ใน ศักราช ๑๖๓๕ ปีชวด จัตวาศก เบญจมี
เริ่ม จัป การ ครั้น ก่อขึ้น ไป จน ถึง ปาก ระฆัง แล้ว
ราวครากไป ด้วย ข้าง ด้าน นั้น บาง ก็ พัง ทลาย เดือน
ธมา ใน วัน ๒ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๗ ศักราช ๑๖๖๖
มี ออกโทษก แต่ นั้น รื้อ ขยาย ราก ให้ กว้าง ออกไป
ข้าง ตะวัน ๔ วา ครั้น ถึง วันวัน ๕ ขึ้น ๕ ค่ำ เดือน ๑๑
วางอิฐ ฤกษ์ ก่อใหม่ ค้าง ตั้ง มา แต่ นั้น

เมื่อ เสด็จ ถวายราชสมบัติ แล้ว ไป ได้ ๕ ปี มี พระ
บรมราชโองการให้ หม่อมเจ้า ศิริฐาน หล่อฐาน พระ
ธิดา ด้วย ทอง ส้มฤทธิ และ เป็น นายโบราณ
ไต่ยก ขึ้น ประดิษฐาน ประทับ เสด็จ ใน วัน ๕ ขึ้น ๗ ค่ำ
เดือน ๗ ปี เถาะ สมเด็จพระ ศักราช ๑๖๓๗ ซึ่ง เสด็จ

ฐานเขาผูก ได้ตั้งเกิด ของหนักขึ้น เศษ เมื่อการ
 ขั้ว แล้วลง รัก จำไว้แล้ว ถึงณวัน ๕ ขึ้น ๑๑ ค่ำ เดือน ๕
 เด็ดจ ทรง บัด ของ ทั้ง ฐาน ทั้ง องค์ ด้วย ทอประทา
 กัดจะ ต้อง ขึ้น แล้ว มี การ ส้มโงษ ๕ วัน เมื่อ
 ศักราช ๑๒๑๙ ปี มะเส็ง นพศกณวัน ๖ แรม ๑ เดือน ๑๐
 โปรดให้เอา ตั้งเกิด ของพระชินศรี นั้นไปผสมกับ เงินทอง
 ต่าง ๆ หล่อ เป็นรูป พระชินศรีน้อย ขึ้นไว้ เพื่อ จะได้
 เป็น ที่สักการะบูชา ใน พระบรม มหา ราชนิก ไหล่ ของ
 กำหนัก ๕ ตำลึง ครั้นเสร็จ แล้ว ถึง ณวัน ๑ ขึ้น ๑๑ ค่ำ
 เดือน ๖ ปี มะเมีย สัมฤทธิศก ทรงบรรจุ พระธาตุแล้ว ๆ
 ให้ มี การ ส้มโงษ ๕ วัน แล้วเชิญ ขึ้น พระราชนิทร
 เสด็จไป ประดิษฐานไว้ ใน วัด พระศรีรัตนศาสดาราม
 เมื่อ ศักราช ๑๒๒๑ ปี มะแม เอกศก ทรง พระ กรุณา
 โปรดให้สร้าง วิหาร พระ ศาสดา ศักราช ๑๒๒๕ ปี
 กุนเบญจะศก ณวัน เดือน ๕ ราช ขึ้น ทรง พระ กรุณา
 โปรดเกล้า ให้เจ้าพระยาอนุชิต ชาญไชย ขัก พระ
 ศาสดา มาแต่ วัด สุทัศน์ ขึ้น ตั้งใน วิหาร พระ ต่อ นั้น

ว่า มา นาม กระเทือน หัก แต่ ครั้ง ชัก มา ได้ วัด ดุสิต
ใน ครั้ง ก่อน ทรง พระกรุณาโปรด ให้ กรม หมื่น
วรศักดิ์ พิเศษ เอา ข้าง หล่อ มา เสนอ ตาม ใบบัง คง
สระ เกิด ทรง พระคำสดา ที่ ตก ลง เอา ไป หล่อ เป็น พระ
คำสดา องค์ น้อย ประดิษฐาน ไว้ ใน วัด พระศรีรัตน
คำสดา ราม

เมื่อ ศักราช ๑๒๒๘ ปี เถาะ นพศก ได้ พิช พระ
มหาโพธิมา แต่ เมือง พุทธคยา ทรง พระกรุณาโปรด
ให้ สร้าง แท่น โพธิ์ ๘ ถาน เก่ง เช่น วัด ประทุมวัน จะ
ทรง ปลุก พระมหาโพธิ์ ครั้น การ เสร็จ กำหนด วัน
จะ เสด็จ พระราช ดำเนิน มา ทรง ปลุก พอ แรก เมือง
ฝรั่ง เสด็จ เข้า มา เฝ้า การ นั้น ส่ง เด็ก ไป ครั้น แล้ว
เสด็จ ไป ทอด พระเนตร สूरีย ใน ทะเล ครั้น เสด็จ กลับ
มา ทรง ประชวร ไข้ เดือน หนึ่ง กับ ห้า วัน เสด็จ สวรรคต
ดำรง ใน พระ ศิริสมบัติ ได้ ๓๗ ปี กับ ห้า เดือน กับ ๓๑ วัน
ยังไม่ เติม วัน วัน เพ็ญ เดือน ดิถี เอ็ด พระบาท
สมเด็จพระจอมเกล้า ไป สวรรค์ ครุวารยาน เกษ มาศ หนึ่ง

เพียง นั้น เกิด เหตุ อัจฉารย์ หลาย อย่าง นานา

เย็น พลบ วัน นั้น คาว พุทธิศบคไถ้ จันทร ช่วง
 โชติ นก หนา เลือก พอก ว่า เห็น ๑ ที่ ๒ ยอด สุรา สวรรค์
 เหมือน ดวง พระ จันทร ส้ม วง ช้อน เรียง เปน เกา
 ขัน ไป เมื่อ ทาง จวน ไถ้ ใน วัน ไถ้ เคียง มหา
 ฐาน ทัศมรพ ไถ้ เตย ด้ย ถูก ภาว คตก เคียง ประภาศ
 พิภพ ภัณฑ เมื่อ บ่าย เย็น แลว พระบาท ทรง ชรรมี
 ให้ อาตม ษณ นั้น จดหมาย เรือง เรียง เปน คำ มค
 มาทบท จำ เนียง ไพเราะ ที่ เพรา เตย อ่าน ขึ้น สดุดใจ
 กับ เครื่อง นม คการ พนัง งาน นำ ไป บูชา สงฆ์ ไวร
 ที่ ใน ปวารณา แสง ปฏิภาณ แต่ คัน เต็ม มา แลว
 ขอขมา ใน ที่ สดุด กาด แลว ภา พระ สงฆ์ ที่ ได้ พัง อ่าน
 ด้วย ราช โองการ คัง นี้ อ่าน แสง ยัก เภก ัน ไคธ โฆธนาคุ
 มัย ทัภิก ษุภาเด ปุณ ี ปุณ ี มยา เอสา วาภา สติกา ย ไค
 หัม ภาว ณา ยธา ไค มาคุ ฤ จั ไค นิ กั ฐ ไค กาด คุ
 มาโน สเค ภาว ณา ทิว เส ภาว ษติกา โน อุโปธ
 ภาคาเร มหา ปวารณา สัน นิ ปา คั น ไค คตารู เปน พเสน

จากที่ยมานี้ อนุวัตรข้อดี อนุภาทานักขามิ สัพเพตวารา
 อนิจจา สัพเพตมา อนัตตา ยถาปัจจุปัจตคณิก
 เนตัม นเนโสหณสัม นเมโสอิตตาคิ ยัมมวณตักตทาน
 คณัจฉริย ยโธเอตตสัพเพตมคโค อปฺปมัตตาโหนค
 ภาเคอาปจฺฉามิ วณฺทาณิ ยัมเมอปรกัธ สัพเพตมโฆรมค
 ภาครุณฺณมปิเมกาเย จิตฺตเนตตสาคุเร เอวตฺตคฺชามิพุท
 ธธธ ธาตฺตนาณคคฺ คาว

ทูลเช่นนั้น ทั้งฟ้าเป็นควน หมอกกลุ้ม
 โกลใหญ่ ใช้น้ำน้ำค้าง หมอกลงเหลือใจ บราณว่าไว้
 ทุมเกตุเกิดมี แดงทองฟ้า เคยคำเดิมที่ ดวงพระจันทร์
 นี้ แดงกล่อมองไป ครั้นถึงเวตา พระดังขับวารา
 เสด็จสวรรคตาโดย สัมกับเหตุเดิม ที่ได้ครัดได้ วัน
 เพี้ยนี้ไร ก็เหมือนวันเดิม เป็นอศักรรย์ใหญ่ ควร
 ทำในใจ ไว้เรตฺตเดลิ พระเกษรคตอไป มาเป็นชั้นได้
 เหมือน พระวาทาเดิม ถูกกาลเวตา ไม่ต้องเพิ่มเดิม
 ควร สรรเสริญเสริม เกียรติคุณ ความดี คำหนึ่งข้างเข้า
 ภูมิเทพยเจ้า ที่ประณมเจดีย์ เข้าถึงหญิงมอญ มา

แต่คง ค่อย ค่ะ พระธรรมโมคร ถามว่า อย่างไร ว่าเรา
 จะมา บอกให้รู้ไว้ คดีเราในไซร้ อยู่มาช้านาน ที่พระ
 ปรางเจดีย์ เป็นที่นัดการ วิคกรำคาญ ถึงพระราชา เราเข้า
 ไปเยี่ยม พอถึงเวลา ฝูงเทพคณา ลงมารับไป เวลา
 ยามเศษ แห่ห้อมล้อมได้ว ส้มเคี้ยวจอมไทย ชื่นทรง
 วอทอง วอเงิน อ้ออัน มารับท่านนั้น ค่อยวอทั้งต้อง
 พาไปส่งวัน บนปราสาททอง มียอดสืบต้อง กว้าง
 ไหญ่ไพบูรณ์ แล้ว พา ลอยไป ยิ่ง แด ยิ่งไกล ดิบดิบ
 ดับสูญ เราถลันออกมา บอกให้รู้มุด เหตุท่าน
 ส้มบรรณ สุกคิทางไป เหตุนี้ อัจฉรย์ ดำคิโยโตใหญ่
 เพราะ ช่างนำไป ถึงใน ดิบโมง เร็ว เกินคนนึก เห็นจัก
 ไม่ไกล เวลาท่มโมง ก็ถูกต้อง กัน เสียหาย ท่านรับ
 เด็ดจ เร็วไป สวรรค์ พระคุณ มหันต์ แก่ หมู ราชธู
 ให้สัตว์เย็น สว่าง ทั้งทุกคน เปรียบ เหมือนจันทร
 ในวันบรรณมี ที่จักมืด ไม่เห็นวิคมี แสงสว่างเช่นนี้
 มาดับสูญไป ท่านมีพระคุณ แก่สัตว์มากใหญ่ ไม่เลือก
 ว่าใคร ถ้วนทั่วทุกคน พระชนม์ท่านนั้น ต้อง หมั่น

สามพัน สามร้อยเศษพัน ขึ้นไปห้าสิบเก้า ถูกคราว
 ด้รยคน เกิดไข้เผาจน เสร็จสงคราม คาวตัย รัชกาล
 ของ ท่าน นับได้หกพัน สามร้อยแปดไป กับเศษห้าสิบ
 ครบถ้วนลงใน วันปวารณาใหญ่ เดือนสิบวันเพ็ญ
 ใน ศักราช ๑๒๓๐ ปีมะโรงสัมฤทธิศก

๑ สมเด็จพระเทพ ท้าว เมืองสงคราม
 มากยิ่งความ อัจฉริยะ ก่อให้
 ผิดแปลก ชนสามัญ ในโลก
 มากเทียวบุญ ท่านไท้ ก่อให้ เกิดเป็น

๑ มะโรง สุธรรมา เมื่อกดางเคื่อนหก ฝนตกกว่าพัน
 ขึ้น คำเดือนสิบ มณฑล พระจันทร์ บัง ดวงพระสุริยันต์
 มีดหมด้นดวง เป็นสุริยธรรมพราร บรรเทาใหญ่หลวง
 ฝูงชนทั้งปวง ไม่เคยเห็นพั่ง นับถอยขึ้นไป ได้มี
 สุริยใหญ่ สิ้นอยู่ครั้ง แต่ก่อนแผ่นดิน อู่ทองสร้างวัง
 เมื่อกรุงเก่าตั้ง ก่อนนั้นขึ้นไป สักดีสิบเศษ นักปราชญ์
 กล่าวไว้ สุริยเช่นนี้ไซ้ ฐานานจึงมี ห้าร้อยปีเศษ
 ในเขตรเท่านั้น จึงมีสักที่ ยากที่หมื่นชน จักได้ประสม

พบเห็นตึกหน นานหลายชั่วคน จึงมีตึกคราว ถึง มี
 ชั้นเก่า ถ้าคนโง่เขลา ไม่รู้เรื่องราว ทางฟ้าอากาศ
 อคติจ ราว ราว แผลที่ช้ำดำว ตรงเยื้อง อย่างไร
 ในเมืองเดียวกัน ก็เห็นต่างได้ ตามห้าง ตามโกดัง
 เห็นไม่เหมือนกัน ต้องไปเที่ยวหา ประเทศบางอัน
 ถูกตรง ราว นั้น จึงเห็นหมดดวง เป็นอริย์ อัครรย
 สำคัญใหญ่ หลวง ฝูงชนทั้งปวง อยากจักเล่าเรียน
 ไม่ใช่การ หยาบ ต้องมากความเพียร ฉลาด คิดเขียน
 คุณหารการ ทำ บังเวียนเขียนวัด ชัด กระจ่าง คำ คือ
 บัญญา ถ้า เลิศ ต้นคณนา จึงจักรู้แจ้ง ในเรื่อง วิชา
 ทาย เหมือนด้วยตา เห็นแท้ อย่างไร ปราชญ์พวกหนึ่ง
 มา คัดฟ้าเรือไฟ ทายแพ้ออมไทย หดาย อย่าง
 เทียนนา เมื่อเข้าโมงเคศ ฝนตกลง มา เมฆคลุ้ม
 กลุ้มหนา ชาติคยผิด ดวง ไม่เห็น เมื่อจับ บังคับ
 ใหญ่ หลวง แบ่ง แปดสองดวง จึงสว่างออกมา ดีโมง
 เจ็ดบาท เห็นชัดเต็มตา จวน ถึงเวลา จับหมดสิ้นดวง
 พอหมด มืด ปาด มืดมิดทั้งปวง ที่ในกลางดวง คำทับ

อยู่กลาง ข้างริมขอบนี้ เหลืองดำปนกัน พร้อย ๆ
 ราง ๆ เป็นขอบรอบวง ตั้งอยู่ตรงกลาง แล้วริม
 รอบข้าง แปลบแปลบออกมา ลึกถ้ายวงขอบ หมุนหัน
 บันมา ข้างทิศหนึ่งมา เป็นดั่งไม้ยาว ตั้งอยู่ใกล้รอบ
 คุกถ้ายดวงดาว แลแสงแวบขาว งามอันออกมา
 ประเดี้ยวก็เห็น ขอบดวงสุริยา แดบเดือนออกมา
 แสงความหายไป เมื่อมันอยู่นั้น ไม่เห็นทางไป ดาวเคราะห์
 ผุดขึ้น เทียบเห็น รวักไขว่ ดวงเล็กอยู่ใกล้ ด้ามใหญ่
 รายกัน เล็กคนว่าเห็น สองดวงเท่านั้น เป็นพวก
 คางคก เหมือนชาวในกรุง เห็นแค่หนึ่งสอง ไม่มอง
 ไม่มุง ว่าถับเครื่องมุง ถึงไม้ปักบัง พุดไม่แยบ คาย
 คุไม่น่าฟัง คำพูดน่าขง เหมือนของเคยมี จบโดย
 ดังเขป คำแสดงเท่านั้น เด๋ามากไม่ดี จะเป็นปดไป
 เช่น พวกฝรั่ง พอมีคจุไฟ รักโคมนั้นไป ครีตทัว
 ในเรือ จะประสงค์ไปเท่า ว่ามันถันเหลือ ที่ในตำเรือ
 ค้องจุโคมนไฟ จะไปเล่าบอก แก่คนที่ไกล ไม่ให้ถึงได้
 ข้างพยานทั้ง ถ้า ที่จริงนั้น มีด มีวักถันสัคำ เหมือน

ใกล้พลบค่ำ ฤๅจวบอรุณ หน้าคนจำได้ ไม่โดนกันวัน
 ท่านผู้มีบุญ แลเห็น แด่ใกล้ ไม่ต้องจุดเทียน ประทับ
 โคมไฟ แต่ที่ใกล้ใกล้ เสนอไม่เหมือนกัน ที่โน้นนั้น ตก
 โมงเช้าวัน ในกรุงเทพนี้ ตกบ่ายสองโมง อีกคราว
 หนึ่ง นั้น เต็ม แก้ว มีจันทร์ แต่ ก่อน มะโรง มะแม
 ฝนแดง น้ำแห้ง ขาดโอง แม่คนโง่โง่ บ่นหาเข้ากิน
 ปีได้จ้ะ ประพาศ ธรรมราชเขตร ถิ่น ก่อนจับ มัด สั้น
 ฝนตกมากมาย คอจวนใกล้ หุด หุ่น หัน ถอย คดา
 ฝูงคน ทั้งหลาย จึงเห็น พระจันทร์ ในกรุงแจ่มแจ้ง
 เหมือนแดง กลางวัน แต่แรกจับ นั้น เห็น จน หุดไป
 สรรพคราว สอง นี้ ควร จักจำไว้ ประเทศห่างไกล
 ยากจัก รู้กัน กล่าวเสร็จสิ้นเรื่อง สรรพคราวสุริยจันทร์
 ศักราช สอง นั้น สิริชัยสิบ เอ็ด ปี

จดหมาย สรรพคราว สั้น	ม. สุริย
จับ หมด มัง มัด มุต	มัด แท
ปาน พลบ ฤๅ อรุณ	จวน รุ่ง
รอง ชาว ดู เก้า แท	หนึ่งหน้า พอจำ

๑ เรื่อง ความเสาศิลาจากนั้น แปลเป็นภาษาไทย
 ได้ความดังนี้ว่า เมื่อมหาศักราช ๑๒๖๔ ศกขุน พระบาท
 กมรแดงอัครธรรมราช เป็นพระอุปราชอยู่ในเมืองศรีธรรม
 นาโดยเป็นโอรส พระบาท กมรแดงอัครไทย ไชยเชษฐ
 เมืองสุโขทัย ครั้น ทราบว่า พระบิดา ทรง พระประสูติ
 หนัก ก็ยก พยุหเสนา ยากร กระบวน ทัพ มาแต่ วัน
 ขึ้นห้าค่ำ วันเข้า พรรษาราตรี กาล เด็ดจนำ เสนา
 พล ณะพาหุ ทิศ ทวาร ทราบ ความ ปราบ สัตว์ ประหาร
 ดิน ทุกองค์ แต่นั้นจึง เด็ดจดีดาเข้า ด้วยฉะเทราช ด้วย
 เห็นว่า เมืองสุโขทัยนี้ เกิด วิกฤตอุบาทว์ อัครธรรม ภิบัติ
 ผดของ พระชนก พระองค์ คั้น รักษา พระวงษ์ สืบ กษัตริย์
 ค่อยไป พระมาเถลิงให้ เป็น ท้าย ศัสดุ อัครเดโช อภิเศก
 ถวาย พระนาม ว่า พระบาท กมรแดงอัคร ศรี สิริยพงษ์
 ราม มหา ธรรมิกราชาธิราช ด้วยราชสมบัติสืบ กัน มา
 แต่ ๑๒๖๖ ศก มะเมีย มีพระไทยอารี เยือกเย็น แก่ สัตว
 ไคร จะเอา ทริย ดั่ง ของ มา ถวายก็ไม่ ขยาก็รับ บังคับ
 ให้ ทำบุญ ให้ ทวีตนั้น เกอหนนดำรง อยู่ใน สังข บันดา

สัมผัส พา กัน เอา พัด ดู ถึง ของ มา ปราณจะศึกษาเล่าเรียน
 วิปัสณา ท่าน ก็ สั่งสอน ให้ เล่าเรียน ธรรม ธรรม ท่าน นั้น
 มิได้ปราณาซึ่ง ธรรม คิด แต่ จะ เป็น องค์ พุทธ นำ ตัว
 ที่ ต้อง เกิด ให้ ข้าม สังสาร ทุกข์ นี้ อย่าง เดียว ตัว บาง พวก
 นี้ ความ ผิด ต้อง คิด ของ จำ เรา นำ มา ถวาย ก็ ทรง
 พระกรุณา ช่วย ถวาย โทษ โปรด ให้ พ้น ทุกข์ ขณะ นั้น คน
 ทั้ง หลาย ทุก ตัว แคน ก็มี จิต ฐิณ ธรรม ชักชวน กัน มา
 แด่ ที่ ที่ ดี เมือง ศุโขทัย เสด็จ ถึง สมบัติ วิทยาราชฐาน
 ด้วย พระ กรุณา ปราณ ดัง นี้ ก็ คิด ศัพท์ อัน นี้ ก็ เล่า ญา
 ระ บิ๋น ไป ใน นา ๆ ประเทศ เหตุ คง นั้น พระนาม พระบาท
 กมรแดงอัครี ศรีสุริยพงษ์รามาธิบดีราชวิเศษ ได้ ยิน
 ไป ถึง ไหน แล้ว ก็ ครั้น ราม พระเดช ไม่ มี ใคร เสมอ ใน เวลา
 นั้น มี พระ เกียรติยศ เป็น ที่ สรรเสริญ ทุก ตัว แคน ประเทศ ต่าง ๆ
 ครั้ง นั้น ให้ สร้าง ราชอุทยาน ปราสาท ราชมนฑล ทั่วย ชาติ
 ด้วย สรรพ รัตนา เสนอ ใส ภาศย์ พิจิตร บพิตร จึง เอา มา คร
 ประเคน พระสงฆ์ อภิ ศา สมณ พราหมณ์ คบ คิย ดิสงฆ์
 ทั้ง หลาย เฝ้านึ่ง ให้ เล่า เรียน ศักดิ์ วิชา ซึ่ง ศักดิ์ ศาสตร์ วิชา ที่ เด็ด ๆ

ไทย ทราบ คือ จัน อัญฐ มี บุณ มี อาณาดี เพญ คับ
 แด่ ก่อน อาส ๑ สำหรับเจ้าพรรษา อธิมาก อธิกวาร
 ซึ่ง จะมีมา แด่ปี กติ ไม่นักปราชญ์อื่นจะมาปามแถมอ
 ด้วย พระองค์ แค้นให้ อารามนา พระเจดีย์ แด่มหา
 เจดีย์ มา ประดิษฐาน เปน พระ มหาธาตุ ถ้างดังมา
 อาส อาราม วิหาร กุฎ สถาน ที่ อยู่ ที่ อาศัย พระสงฆ์
 แด่ ห่อ พระพุทธรูป เทา พระองค์ ด้วย ทอง ด้มฤทธิ ด้วย
 หวัง พระทัย ปราธนาจะเป็น พระพุทธรูป น่าดีใจ ให้ พันทก
 ถึง นฤพาน แด่ให้ ดี ดิน นาย ช่าง ห่อ รูปพระนเร
 ศักร พระสุเมธวร ทาบท พระศรีอารย์ รูปพระเมษักร
 พระวิเศษกรรม ประดิษฐาน ใน เทวาลัย มหาเกษตร
 ได้ เปน ที่ จิพิตรบูชา ณ ป่ามะ ม่วง พระบาทกมรแดง
 อติ ค่ำ ดุริยพงษ์ราม มหา ธรรมิก มหา วาธาธิราช ทรง
 เสด็จเรียน พระไตรปิฎก พระสูตร วินัย พระ อภิธรรม โดย
 ไถการวณ รวง ทรมาณ ถึง ดอน ยศพรหมณยศิริ ทรง
 บัญญัติ สำนักรากนธรรมนิยมด้วย ทั้งเประไรชาศีลาธารณ

คือ คติคำราทีน ปาฏิบทนาค คือโรยะกรราช จันทรกรราช
 ยัง เคษ ทรง พระ ปรีชาโอพาฤก วิจารณคุณไม่มีใคร
 จะยิ่ง กว่า อาจ เลือก สรรพพิจารณาให้ รู้แน่ ถนัด ใน
 อธิกมัททิมารณักษัตรสังเกตุ โดยกรรมประสิทธิ์ สมเด็จ
 บพิตร อาจ ถอน จะ ถบ ยก เป็น ปี่ ได้อ่อน คามคิดปกคณา
 ธนุสิทธิ์ ศักดิ์ พระ คัมภีร์ ทุก มาตรา มิได้ เคื่อง คตาดเลย
 เด็จ ด้วย ราชพิภพ ศรีรัตนาลัย ศุโรทัยได้ ๖๒ ปี ถึง
 ๑๒๘๓ คก ฉลุ สมเด็จ บพิตรไวยวราช บัญญัติ ไป
 ธิญเจริญ มหาสาม สัจจราช อัน มี ศักดิ์ ร้อยน จมพระ ไครบฎก
 อัน สถิตย์ อยู่ ณ ดังกา ทวีป มี สติจากรัฐ กษัตริย์ กรม
 โดยมาก แต่ กรุจันทรมาจุณวรกันธร จึง ไร สิ้นนายช่าง
 ให้ ปลุก ฤทธิวิหาร ณ หว่าง ป่ามะ ม่วง อัน มี ใน ทิศ
 ประจิมเหนือ ศุโรทัย นี้ ปราบ รวย เททราย เสมอ ใน ทาง ไป
 รว กับ พระวิเศษกรรม มานฤมิตรก็ ปาน กัน เมื่อ ได้
 สมเด็จ พระ มหา เสด กับ ภิกษุสงฆ์ ทั้ง บอง มา พระบาท
 ทมร แดง อิศ ให้ จัก หมายก เข้า ดอก ดอกไม้ รูป เกษณ
 มุขย์ถน นงกร แด รว ทำสักการบูชา แต่ เมือง อยู่

มาจน ถึงเมืองเชียงทอง เมืองจันทน์ เมืองวารตลอด
ถึงเมืองศุโขทัยตลอดหนึ่ง จึงให้กวาด พระราชมรรคา
ตั้งแต่ ทวารทิศบูรพาไปจน ทวารทิศประจิมด้วยน้ำนอง ซึ่ง
ปลุกุกฏีวิหารสถานที่เกษมไว้นั้น ประดับ พระราช
มรรคานั้น เกษมสำราญ ประยงค์ก็ ราว หากทางสองรค์
จึง อารามนา พระมหาสามี สังฆราชเจ้าพรรษาสิ้นใครมาก็
เมื่อจุติพรรษาแล้ว ทำการฉลอง พระสัมฤทธิ์ที่หล่อ
เท่าพระองค์ พระพุทธกมล แสง อักประดิษฐานไว้กลาง
เมืองศุโขทัย โดยบุรพทิศฐาน พระมหาธาตุนี้ แล้ว
พึงธรรมทุกวัน ตั้งแต่ค่ำหนึ่งถึงรุ่งขึ้น มี คิณ พระราช
ทวีปย์อัน คือ พระราชทาน ทองคำเงินดิบ เงินเงินดิบ
อุพารภรณ์ต่าง ๆ อย่าง ละสิบ สดากิจรเทศ หมาย
ประจำภันท์ ๕ บาท เครื่องกระยาทาง ทั้งหลาย นานา
เขนกประการ เมื่อออกพรรษาอุยฺยธูมี พุทธวาระ
บุรณพศุภกษ ๑๑ ค่ำวันนั้นพระบาทกมล แสง อัก คีรี
สุริยพงษ์รามมหาราชาธิราช ก็เสด็จมาทอดพระเนตรตาม
บวชณะเพาะ เนตร พระสุณ ปฏิมานัน ประภิชฐานบนมณ

เทียร ซึ่งเสด็จ บุษบาทุกวัน แล้วจึง อัญเชิญ พระมหา
 ดำมั่งธมราช ถวายอนุเคราะห์ ถวายสิ่งของต่าง ๆ ครอบงำ
 ปราสาท มณฑลเทียร จึง บอช เป็น ดำมั่งธม เนืองระ รด
 คัดนั้น พระบาท กมร แดง อัดเสด็จ ยืน จนยกอัญชด
 นมัสการ พระสุณ เปุณา กับ พระไตรนิฏฐา พระดำม
 ด้งธมราช ทรง อธิฐานตั้งหื้อว่า ผลบุญที่ อาคมบอช
 คัดคำด้นา พระพุทธ กมร แดง อัด คราวนี้ อัดไม่ปรากฏ
 จักรพรรดิ สมบัติ อินทรสมบัติ พรหมสมบัติ อัด
 ค้าง ปรากฏา รด ขึ้น อัดองค์ เป็น พระพุทธ นำ สัตถ์ ข้าม
 ไตรภพ เกิด อธิฐานตั้งนั้นแล้ว จึง รับ ดำนาคม ขณะ
 นั้น แผ่นดิน นี้ ก็ไหว ทุกทิศ ครั้น บอช แล้ว จึง ทรง จรด
 ไม่เท่า ลง จาก สุ่มรณ ปราสาท บาท จรใจ ดู ไพรมะม่วง
 พอประคิษฐาน พระบาท ดะยังธรณี ปรกวัน ไหวยังทุกทิศ
 ทินดารเข้า พรรษาวันนั้น ซึ่งเสด็จ ออกเสวย อยู่ ปร
 ไชยศ ขณะนั้น ไม่ควร เคย สรรพไม่ ดะเบย เสพยนา นา
 อากาศ ลาศ สุ่มร เมฆา จันทร ปราบกับ คารว ถุกขทั้งปวง
 ยิ่ง กว่าทุกวัน คัดขณะนั้นจึงเสด็จ บอช เป็น ภิกษุณระหว่าง

พัชรธำมานี ในขณะนั้นม่านาคราชหนึ่งอยู่โดยบูรพทิศ
 เรืองสุโรทัยนี้ ยกพวงพานขึ้นส่งพันคน แปรทาดะเพาะ
 บำมะม่วงนั้น เห็นลอยผลุด พลุพุ่งกลางอากาศดัง ค้อน
 แผ่นดิน แผ่นดินนี้ดังเป็นกลอง มีอำนาจประไพ
 ยิ่งนัก หนังสือนี้แต่ง ระวังคนศรีสุริยาจก ไกล
 ได้คร ของชน คณาทั้งปวงบันดาที่อยู่ ณ ที่นั้น ย่อม
 เห็นมหัศจรรย์ทั่วทุกแห่ง ด้วยเดชะทำพระบารมีแผ่อภัย
 ให้เป็นมหัศจรรย์มีหลายอย่าง เพื่อทำอภัยล้าง คือกัด
 แล เมื่อทำบารมีสำเร็จ พระพุทธรูปนั้นเป็น คิมทไม้ม้วน
 ด้วยอำนาจคิด กับ พัง ทำซึ่งคำสัจ ปกไว้ก็ ประสงค์กัน
 ปณาทยัง ฝนบนอากาศให้ ตกลงณฤๅณณ์ แต่งอภัยกรรม
 ในการสร้างพระบารมี จึง จกหมายจากฤๅณณ์ได้ให้
 ถ้วนถี่ใน แผ่นดินนี้ เพื่อจะให้ เป็น พระเกษมคติคือไป
 ณ ภายหน้า ลำดับนั้น บันดา มนตรี อำมาตย์ ไทรวา
 มัณฑิตย วิชาจารย์ เศรษฐี มหาคณาทร ประยูรวงษ
 มาประชุมพร้อมกันจะกระทำ ให้เข้ามณเฑียร ดมเด็จพระบิดรก็ให้
 ชมนุม พระสงฆ์สามเณรานุเถระทั้งปวง มาปฤชาพร้อม

กัน กัน พระราชประยูรวงษ์ ณต้นฐานาร ๘ถาน ซึ่งต้นทึ
 ค้าดา พระบาท กมรแดง อัครีพระ บัณทุตกรณาปราน
 บันดา พระสงฆ์สามเณร จะให้ทราบ กันกัน ด้วยธรรมเนียม
 การฯ อัย ทรงผนวช แล้ว พระองค์ก็ออกพระโอรสเบ่ง
 วาจาอย่าผนวช ผลัก ฝ่ากาสาวพัตรทั้งปวง ถวาย
 พระนาม พระบาท กมรแดง อัครี ธรรม มิกกราช ครั้น
 ต่อมาเป็น มหา ธรรม มิกกราช จนนับ ดำรงชน ทั้งหลาย
 บันดา ที่มีใจ อาริ ต่อ ธรรม ก็มาบัง วอนให้พระองค์ช่วย
 เน้นนำ ตั้ง สอนใน ธรรม ที่จะ เป็น คุณใน ชาติหน้า สัน
 กาดนาน ภิกษุบริษัธ มาบัง วอนให้พระองค์ช่วย เน้นนำ
 ตั้ง สอนใน อัมมวาท กิร มรรค ฝ่าย อำมาตย์มนตรี เสนา
 ประชาชน ทั้งปวง ก็ พพร้อม กัน ผจง จิตปรารถนา จะให้
 พระองค์โปรด เสด็จราชสมบัติ ท่าน บำรุงราชธุระของ
 องค์พระบิดา ฝ่ายพระอนุชาทั้งปวงก็มาเชิญเสด็จให้พระ
 องค์ปรานีอย่าผนวช ออกพระสงฆ์ บริษัธ ทั้งปวง ก็พร้อม
 กัน อัญเชิญให้เสด็จ ถวายนิมิตต์ ผนวช ออก ภิกษา บริษัธ
 กัน พระองค์ได้พระนามว่า พระบาท กมรแดง อัครี

ศรี ศรีภพพรณัฐ สิริยโส มหารัชมินตราสารราช พระ
 สห สามี สัมมราช ประดิษฐาน พอ ถวาย ถิ่นของ พระชนก
 ในกาล นั้น พระองค์มี พระฤไทย ระบุว่าถึงพร เชษฐาเมือง
 สรรนาโดย จะเสด็จนำ พยุหพล ทั้งหลายไป ครั้นนี้
 ราษฎรใน เมือง ศรีโ ทษนี้ สยบเสงี่ยม เสียใจ คง พระบารมี
 เป็น อันมาก มิ่งขวัญ พระบาท กษัตริย์ อัครไทย ผู้ พระ
 ชนก มา ถวาย แดง จะ ประดิษฐาน ต่อ พระราชพงษ์
 สืบ ถิ่นของเสด็จ คืบ เมื่อ เป็น ดังนั้น ท่านจึง อัญ เชิญพระ
 ทอคำ เป็น พุทธ ณ เมือง จันท มา ประดิษฐาน เป็น ถิ่นของ
 พระองค์พระ ชนก ถวาย พระบาท กษัตริย์ อัครไทย ผู้
 เป็น พระ ชนก อภิเศก เวณเมือง ศรีโ ทษกับ ราช สัมมศักดิ์
 อันพล ด้วยทวย ราษฎร ประชาทั้งปวง แดง ท่าน
 จึงเสด็จไป บรรจบเมือง แห่ง ชื่อ ศรีจุฑามัน ราชมหานคร
 อยู่ทิศ พะพายเมือง ศรีสรรนาโดย แดเมืองนายเมืองใหญ่
 แด เวียนไป ตาม ระหว่างทาง นั้น ด้วยเป็น การบุญของ
 พระคุณ พระศัพ พระบิดา แดให้ ตั้ง ท่าน มีคน พิทักษ์
 รักษาอย่าให้คน หลบ หนี ราม เรกร แคน หนึ่ง อย่าให้

เป็นทางเปิดขอ ราษฎร จะไปมาค้าขาย ก็ให้ไปโดย
 สดวก ดำรงด้วยพระ บารมี ใน ครั้งหนึ่ง เหตุต่าง ๆ
 ที่เป็น อัจฉรย์ ก็ให้จดหมาย จาฤก ลงไว้ในเส้าศิลา
 เพื่อ คนในภาย หลัง ได้รู้แจ้ง ประจักษ์ใน การ บุญ บาป
 รับ ทำบุญ ประพฤติธรรม อย่าได้ ประมาท ทุก คน เลย ซึ่ง
 แผ่นดินไหวใหญ่ คราวนี้ ก็เกิด ขึ้น ด้วย อำนาจ บุญ ที่ท่าน
 ทำโดยแท้ เราทั้งหลายไม่เคยเห็น บัดนี้ มาขอผลบุญ
 ปรากฏ ต่อ หู หมด เรา ทั้ง ท่านกล่าว ห่วง ธรรม นี้ ถัด
 ค่อยไป ควณ ที่ สน ท่งปวง จะ พยายาม ถอดกุศลบุญ ให้เจริญ
 ทุก คน บาป ท่งปวง พึง ละ อย่า พึง ทำเลย พระมหา
 เถระ มา เต ดังกา ท่อป ติลลิตย อัย พระ สี่ โทส โดย ทักขิณ
 บำ มะม่วง ไว้ คำสรว เสริญ เกษรคัย ซึ่ง เตตัจ ทำนตร
 จก จาฤก ศิลา ใน ระหว่าง พัทธ สัม ณ บำ มะม่วง โดย
 ทัก ประจิม เมือง ศุโร ทัยนี้ แต่ใน หนังสือ นี้ คำว่า สังฆ
 ไร มี วิเศษ เป็น สอง อย่าง พึง เขา คุณ อย่าง อริยสังฆ
 ก็ ตี หรือว่า ให้ ใน สังฆ ทัวไป ไม่เฉพาะ ก็ ตี หรือที่
 คำว่า สังฆ ทัก อย่างนี้ ก็ ตี ไม่ มี คำ 'ฆ' ดังนั้น ไร ว่า สังฆ

สิ่งที่มีความสำคัญยิ่งกว่านี้ คือ ความเข้าใจในหน้าที่ของเรานี้เอง
 อย่างนี้ไว้ ดังนี้ เพื่อความเข้าใจในหน้าที่ของเรานี้เอง
 อันท่าน

ท่านคิดว่าในที่สุดมาข้างต้นนั้น มีความระบุนใน
 เจ้าคิดที่มาจากเมืองสุโขทัย แต่งแรกบันบึกตั้ง
 หนึ่งร้อยไทยขึ้นใหม่ เมืองนี้ครั้งนั้นยังไม่เป็นเมืองเจ้า
 เป็นเมืองประเทศราชอยู่ เจ้าเมืองเป็นขุนรามคำแหง
 เป็นผู้ตั้งหนึ่งร้อยไทยขึ้น จึงได้จดหมายในเจ้าคิด
 ว่าเมื่อมหาศักราช ๓๒๓๔ ศกปีมะโรง พ่อขุนรามคำแหง
 เจ้าเมืองศรีสัตนาโดยสุโขทัย ให้ปฐาไม้คาถาไว้สิบ
 สิบห้า จึงให้ช่างถากกระดานคิดตั้งหว่างกลางไม้
 คาถาขึ้น อันเดือนดับ เดือนหกแปดคำ วันเดือนเต็มทั้ง
 แปดวัน ฝูงปู่ครูเถระมหาเถรขึ้นนั่งเหนือกระดาน
 คิด ถวดธรรมแก่อบาสกฝูงทวยเจ้าคิด ฝึกฝน
 ถวดธรรม พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองศรีสัตนาโดยสุโขทัย
 ขึ้นนั่งเหนือกระดานคิด ให้ฝูงทวยบุตรเจ้าบุตร
 ฝูงถึงบ้านถึงเมืองกัน วันเดือนดับ เดือนเต็ม ท่าน

แต่งช้างเผือก กระโถน ละคร บายจอนยม พอมงาน ทั้งซ้าย
ขวา ชื่อรูปาศรี พ่อขุนรามคำแหง ขนขึ้นไป ณ พระที่นั่งวิม
บุติก พ่อขุนรามคำแหง นเป็นบุตร ขุนศรี อินทราทิกษ
เป็น ขุนในเมืองฉันทาโดยสุโขทัย ทั้งพม่าลาว กวแก
ไทย เมืองได้หัวฟ้าคอง ทั้งไทยเขาโอ้เขาของ มาขึ้น
มาก จุศกรราช ๑๒๐๘ ปีกุญ ให้ชุดเขาพระธาตุ ออกให้
ทั้งหลาย เห็น ทำสำเร็จ บรชา บำเรอแก่ พระธาตุได้
เดือน หกวัน จึงเอาตมั่งใน กวแก เมืองศรีวิชนาลัย
ถ่อ พระเจดีย์ เหลือ หกธรรมา แล้วจึงตั้งเวียงผา ถ้วนพระ
มหาธาตุเจ้าตามคาน แล้ว เมื่อก่อน รามหัวจ้อไทยนี้
บอ มี เมื่อศักราช ๑๒๐๕ ศกปีมะแม พ่อขุนรามคำแหง
หาได้ไว้ใจ ได้ใส่ ด้ายหนังจ้อไทยนี้ ด้ายหนังจ้อไทยนี้
จึง มีเพื่อขุนผู้ใส่ใจ พ่อขุนราม คำแหงนั้นหาเป็นท้าว
เป็น พระยาแก่ไทยทั้ง หลายไม่ หากเป็น ครุอาจารย์
หนังจ้อไทย ทั้งหลาย ให้บุญ ธรรมแก่คน อันมี
ในเมืองไทย ด้วยรู้ด้วยหลัก ด้วย แล้วย ด้วยหาญ
ด้วย แข็ง ด้วย แรง หากคน จะเล่นอนันได้ อาจปราบผู้

ชาติก็มีเมือง ถ้างทั้งหลาย ปราม เมือง ดอนนอก คดอกล
 ด้ระหลดง ด้อง แควด บำจาย ด้ระ คา เทาผี ของ ถึง
 ด้ยง จันทร ด้ยง คา เป็น ที่ แดว เมือง ดอนตก คดอกล
 ที่พระบาง ด้ระบึง แพรก ด้พระน ภาม ราช บุรี เพ็ชร บุรี
 ด้ระธรรมราช ด้ระเท ด้มัท เป็น ที่ แดว เมือง ดอนตก
 คดอกล เมือง นอด เมือง บาง คาพ ด้มัท ห้า เป็น แตน
 เมือง ทศ หัวนอน คดอกลเมือง แพร เมือง นาน เมืองพลัว
 พัน ด้ระ ของเมือง ชาว เป็น แตน แดว ปดุง ด้ยง ด้ง ถก
 บำจ ถกเมือง นั้น ชอบ ด้ระธรรมทุกคน หนึ่งด้ระ
 ด้ระคิลา นี แก่ กว่า หนึ่งด้ระ ด้ระคิลา ที่ จาถูก เป็น หนึ่งด้ระ
 เจมร ๖๕ ปี แดง เรื่อง เจ้าแผ่นดินใน เมือง สุโขทัย ด้ระ
 ด้ระด้ระ ด้ระคิลา ถ้า ด้ระไคร่ ด้ระบม ถก คัน คักราช ด้ระปอง
 คัน พุทธ คักราช ปี มะแ่ง มาก กว่า มหา คักราช ๖๒๓
 คัน มหา คักราช ปี เถาะ มาก กว่า จด คักราช ๔๖๐ คัน
 จด คักราช ปี ถุญ พุทธ คักราช มาก กว่า จด คักราช ๑๑๘๑
 นิเฮา ๑๑๘๑ ถบ พุทธ คักราช เป็น จด คักราช เดก้า
 ด้ระไคร่ ด้ระปีเฮา ๑๒ หาว คักราช ด้ระแต่ คัน คักราช นั้น

ไปเท่าเศษ เป็นปีที่ต้องประสงค์ วิธีเราผสมกันดังนี้
 เอาเดือนที่ นาคีคือ พุทธ ๒๒๑ มหา ๕๖๐ กับ จุติศักราชใน
 ปีนั้น คือ ๑๒๓๓ ผสมกันเข้าทั้ง สามฐาน ได้ ๒๔๑๒
 เท่าพุทธศักราช ในปีมะเส็ง เอกศก ๑๒๓๓ จึงได้ทราบ
 ดังนี้ จะได้ไว้คิด สอดศักราชของโบราณ แต่ปีมะโรง
 ต้นรัชกาลนี้ พุทธศักราช ๒๔๑๓ มหาศักราช ๑๗๗๔
 จุติศักราช ๑๒๓๐ เจ้าศิริดา หนังสือไทยอยู่มาได้ ๕๗๕ ปี
 เจ้าหนังสือเขมรอยู่ได้ ๕๒๓ ปี ถึงปีมะโรง สัมฤทธิ์
 ศกนี้ ถ้าคิดตามบอกถอยหลังขึ้นไป จนถึงรัช
 แผ่นดินเจ้าตากสินในครุหนึ่ง ขณะหนึ่ง ก็ จะทราบความ
 แผ่นดินเจ้าตากสินนั้น จุติศักราช ๑๑๓๐ ปี ชาติ สัมฤทธิ์
 ศกนี้ คำว่านี้วิเศษดีในทางลบบอกศักราชต่าง ๆ นั้น

ศักราช กิด ดังนี้	ชอบ ขยัน
มีด ถม ขน ดำัญญ	หอน แฉ้ง
ไทย ถือ ว่า ดำัญญ	กต เดช
แยบ ยนต์ คน เกา แฉฉง	กต้าว ช้าง คนโกต